

Gherghina BODA

VIAȚA COTIDIANĂ ȘI CULTURALĂ A BALCICULUI SURPRINSĂ DE ZIARUL COASTA DE ARGINT (1928–1929)

CZU:070"1928-1929

<https://doi.org/10.52603/rec.2025.37.04>

Rezumat

Viața cotidiană și culturală a Balcicului surprinsă de ziarul *Coasta de Argint* (1928–1929)

Revista *Coasta de Argint* a apărut sub egida Universității Libere „Coasta de Argint” din Balçic în perioada 1928–1929, sub direcțiunea lui Octavian Moșescu. A avut doar 12 numere, dar în paginile sale, în scurta sa apariție, a fost o adevărată sursă de informații despre cele mai importante evenimente sociale, economice, culturale sau de loisir ale comunității locale. Aici și-au exersat talentul scriitoricesc mai multe personalități literare ale vremii, dar și personalități locale care, prin activitatea lor susținută, au schimbat fața Balcicului și l-au promovat insistent în comunitatea românească, atrasă ca un magnet de exotismul, farmecul și frumusețea deosebită a locurilor. Istoria extrem de veche a acestei așezări a fost demonstrată prin nenumărate descoperiri arheologice, o parte a acestora fiind adăpostite de muzeul înființat în anul 1935, singura instituție muzeală din sudul Dobrogei, care funcționa într-o clădire special construită. O atenție deosebită a fost acordată de oficialitățile vremii dezvoltării economice, turistice, școlare și culturale, progresul comunității românești, precum și a celorlalte etnii ale Balcicului, constituind un scop în sine. Dezvoltarea zonei și a frumuseții sale ireale a atras după sine creșterea continuă a numărului de turiști, dar și a celor care și-au construit locuințe ori s-au stabilit temporar acolo, pictorii fiind o categorie aparte, care au contribuit în mod deosebit la promovarea Balcicului, alături de Regina Maria, mare admiratoare a locului.

Cuvinte-cheie: ziarul *Coasta de Argint*, cultură, Balçic, Cadrilater, exotic.

Резюме

Повседневная и культурная жизнь Балчика, запечатленная в газете *Coasta de Argint* (1928–1929)

Журнал *Coasta de Argint* выходил под эгидой Свободного университета „Coasta de Argint” в Балчике в 1928–1929 гг. под руководством Октавиана Мошеску. Вышло всего 12 номеров, но за короткое время существования газета стала настоящим источником информации о важнейших социальных, экономических, культурных и досуговых событиях местной общины. Здесь опробовали свой писательский талант многие литераторы того времени, а также местные активисты, которые своей последовательной деятельностью изменили облик Балчика и настойчиво продвигали его в румынском сообществе, которое притягивали, как магнит, экзотика, очарование и особенная красота этих мест. Древнейшая история этого поселения подтверждается многочисленными археологиче-

скими находками, ряд из которых хранятся в музее, основанном в 1935 г., – единственном музейном учреждении на юге Добруджи, которое размещалось в специально построенном здании. Особое внимание официальные власти того времени уделяли экономическому, туристическому, образовательному и культурному развитию, целью которого, в основе своей, была поддержка румынской общины, а также других этнических групп Балчика. Уровень, достигнутый регионом, его невероятная красота обусловили постоянно растущее число туристов, а также тех, кто построил там дома или временно поселился; художники являлись особой категорией, внесшей большой вклад в развитие Балчика. Известно, что королева Мария была большой поклонницей этих мест.

Ключевые слова: газета *Coasta de Argint*, культура, Балчик, Квадрилатер, экзотика.

Summary

The daily and cultural life of Balchik captured by the newspaper *Coasta de Argint* (Silver Coast) (1928–1929)

Coasta de Argint (Silver Coast) review was published under the aegis of the Free University „Coasta de Argint” (Silver Coast) of Balchik between 1928 and 1929, under the direction of Octavian Moșescu. It had only 12 issues but in its pages, in its short appearance, it was a true source of information about the most important social, economic, cultural or leisure events of the local community. Here several literary personalities of the time practiced their scientific talent, but also local personalities who, through their sustained activity, changed the face of Balchik and insistently promoted it in the Romanian community, attracted like a magnet by the exoticism, charm and special beauty of the places. The extremely ancient history of this settlement has been demonstrated by countless archaeological discoveries, part of which is housed in the museum established in 1935, the only museum institution in southern Dobrogea that operated in a specially built building. Special attention was paid by the officials of the time to economic, tourist, educational and cultural development, the progress of the Romanian community, as well as the other ethnic groups of Balchik being an end in itself. The development of the area and its unreal beauty attracted a continuous increase in the number of tourists, but also in those who built homes or temporarily settled there, painters being a special category who contributed greatly to the promotion of Balchik, along with Queen Maria, a great admirer of the place.

Key words: newspaper, culture, Balchik, Quadrilateral, exotic.

Din punct de vedere istoric și geografic, Balcicul făcea parte din Cadrilaterul dobrogean, format din 2 județe, Caliacra și Durostor, ocupând o suprafață de 7.726 km², adică 2,62% din suprafața României (Budeanu, Petrescu 1938: 43), cu o populație eterogenă de aproximativ 280.000 locuitori formată din turci, tătari, țigani, bulgari, români, ruși, sârbi, evrei, armeni, care trăiau în 5 localități urbane (Silistra, Turtucaia, Dobrici/Bazargic, Balcic și Cavarna), 115 comune rurale și în jur de 200 de sate nereședință și cătune (Tudor 2005: 70, 75). Regiunea a fost re-integrată în granițele României în urma celui de-al doilea război balcanic, începând cu data de 11 iulie 1913, atunci când aceasta a trecut sub administrație militară și apoi civilă românească, deși în mod oficial trecerea a avut loc în 10 august, după încheierea Tratatului de pace de la București; între septembrie 1916 și decembrie 1918 a fost o întrerupere, după care administrația românească a continuat până în 7 septembrie 1940, când Cadrilaterul este cedat Bulgariei prin semnarea de către guvernul român și cel bulgar a Tratatului de la Craiova (Tudor 2005: 66).

Instaurarea administrației românești a adus în atenție acest teritoriu care îmbina în mod bizar frumusețea sa naturală cu un oarecare primitivism al populației, atmosfera cu iz oriental conferind o notă de exotism care a atras aici în primul rând artiștii, apoi alți vizitatori care, odată ce au gustat farmecul locului, au simțit nevoia interioară de a se reîntoarce mereu și mereu.

Despre numele de Balcic, acest port la Marea Neagră, așezat în punctul cel mai sudic al țării, la nord-est de Varna, cunoscut încă din vechime sub diverse denumiri, „se crede a fi fondat de pelazgi” (Papahagi 2/1928: II). O dată exactă a întemeierii așezării nu este cunoscută, însă istoricii au făcut o serie de supoziții în vederea încadrării sale cât mai apropiate de adevărul istoric, astfel că se presupune că întemeierea sa ar corespunde secolelor VII sau VI a. Hr. (Micu 1938: 71). Ion Micu susținea că „Balcicul corespunde neîndoiește cetății maritime numită întâi Krunoi” (Micu 1938: 71). Referitor la aceasta, se crede că ar fi fost prima denumire a Balcicului (Kronoi, Krunoi, Cruni), cuvânt de origine pelazgă, însemnând izvoare, foarte abundente pe coasta vestică a orașului, în cetate și în împrejurimi (Papahagi 2/1928: II; Micu 1938: 71; Vulpe 1932: 12). Radu Vulpe afirma despre Cruni (Kronoi) că a fost principalul oraș întemeiat de greci pe litoralul județului Caliacra și că sigur înainte de sec. al III-lea a. Hr. ar fi luat denumirea de Dyonisopolis (Vulpe 1932: 12-13). Schimbarea numelui său s-ar datora următoarei întâmplări: după o furtună puternică, valurile aruncând o statuie a lui Dionysos pe mal, locuitorii au

luat-o, i-au ridicat un sanctuar și, în onoarea zeului, au decis să-l numească Dionysopolis, fapt susținut și de Scymnos și Periplul Anonim al Pontului Euxin, orașul înfățișându-se la început „mai mult o fabrică modestă”, care a ajuns la o importanță deosebită abia prin sec. III a. Hr. (Vulpe 1932: 13). Se știe că locuitorii erau cunoscuți ca buni marinari și viticultori, existând astfel posibilitatea ca și frumusețea și bogăția viilor care înconjurau orașul să fi concurat la această nouă denumire. Strabon l-a cunoscut sub denumirea de Dionysos, iar Stimnos din Hios, autor al unei geografii în versuri, scria că acest oraș a fost locuit de „descendenții elenilor, la frontiera sciților și krobizilor” (Papahagi 2/1928: II). După unii, numele de Balcic datează din sec. al XVI-lea, primit după un anume Balica, stăpânul acestei regiuni, după alții numele ar deriva din cuvântul cuman Balciuk sau din cuvântul tătäresc Balcic, care însemna argilă (Papahagi 2/1928: II).

Denumirea de Coasta de Argint i se trage de la geologul George Munteanu Murgoci, care în 1913 a vizitat zona împreună cu un grup de cercetători și care, vrăjit de frumusețea naturală a locului ar fi exclamat: „Vedeți dragii mei, acolo e Golful de Argint, acolo miază dori să am o colibă cât de mică”, acesta îndeplinindu-și visul peste câțiva ani „când șia zidit la Balcic o casă, în stilul templelor grecești, cu deschidere spre mare, una dintre primele case ale acestui nou oraș” (Măciuca 2021).

Așezarea a atras ca un magnet o seamă de personalități ale vieții culturale, în special pe Regina Maria, care a dat tonul apariției unui nou cartier de vile cochete aparținând unor oameni de elită ai societății românești, avocați, profesori, scriitori, pictori etc., aici găsindu-și refugiul, o dată cu modernizarea orașului, numeroși vizitatori de o vară sau alții care s-au stabilit aici pentru perioade mai lungi de timp, atrași atât de frumusețea ireală a zonei, cât și de oportunitatea unor afaceri.

Octavian Moșescu (23 mai 1894 – 23 aprilie 1984) este unul dintre cei care și-au creat în Balcic un al doilea cămin. Cunoscut publicist, editor și colecționar de artă, s-a născut în comuna Tâmboești, fostul județ Râmnicu Sărat (azi Vrancea). De tânăr a desfășurat o bogată activitate publicistică, înființând, editând sau conducând numeroase reviste și ziare (*Vestala, Foaia Râmnicului, Carpații, Machina, Jurnalul nostru, Farul Caliacrei, Coasta de Argint* etc.), a desfășurat activitate politică, fiind primar al Balcicului în două perioade, 1931–1932 și 1938–1940, activitate de mecenat muzeistic, înființând Muzeul de Artă din Balcic, Muzeul Orășenesc Râmnicu Sărat și Secția de artă plastică a acestuia, patronează expoziții de valoare, scrie pamflete, fabule, versuri, literatură

de valoare (Oproescu 1980: 41-43), într-un cuvânt se remarcă ca o mare personalitate care a reușit să atragă în jurul său numeroși artiști și oameni de cultură pe care i-a cooptat nu de puține ori în proiectele sale.

Nu se cunosc detalii despre apropierea lui O. Moșescu de Balcic, cert este că începând cu data de 1 octombrie 1925 este încadrat ca profesor suplinitor la Gimnaziul mixt din localitate, iar din 20 octombrie este numit director, funcție care îi pune în valoare calitatea extraordinară de „animator cultural”, de la început acesta propunându-și să facă „din micul și adormitul Balcic un mare oraș cultural al țării! Să atragă aici toate numele care contau” (Boia 2014: 82). Din căsătoria cu bulgăroaica Penca, Moșescu va avea o fiică pe care a numit-o Balcica, și aceasta din marea sa dragoste și admirație nețărmurită față de această localitate.

În iulie 1926 reușește să pună bazele Universității Libere „Coasta de Argint”, cu sprijinul Fundației Culturale „Principele Carol” din București, condusă de directorul general Gheorghe D. Mugur, care se va implica activ în activitatea acestei instituții de învățământ superior, o mare realizare pentru acest orașel din Cadrilater (Boia 2014: 82-83).

Agenda culturală foarte largă pe care și-a propus-o Moșescu la venirea sa în Balcic, includea și înființarea unor reviste și ziare care să promoveze în paginile lor ținutul și toate evenimentele importante care se desfășurau acolo. Astfel, în 1927 apare ziarul de interes dobrogean *Farul Caliacrei*, care a cunoscut doar 2 numere și care, începând cu 2 aprilie 1928, își schimbă titlul în *Coasta de Argint*. Apare sub egida Universității Libere din Balcic, director rămânând tot Octavian Moșescu, în primul an apărând 11 numere, iar în al doilea an, 1929, un singur număr pe data de 1 septembrie. Ziarul era administrat de I. Berceanu, prețul unui exemplar fiind de 3 lei și 200 lei abonamentul anual. Paginile ziarului erau la început în limba română și bulgară, ulterior, începând cu numărul 8/1 august 1928, și în turcă. Materialele publicate au fost semnate de nume cunoscute precum C. Petrescu, N. Iorga, E. Bucuța, I. Gr. Oprișan, N. Papahagi, A. Culea, M. Sadoveanu, Al. Balabanov, Al. Borza, I. Simionescu, A. Maniu, Gh. D. Mugur și nu în ultimul rând de Regina Maria și Principesa Ileana.

Primul număr al revistei este deschis de un material al Reginei Maria despre Balcic și despre ce înseamnă acesta pentru ea, regina fiind cunoscută ca o artistă deosebit de sensibilă în fața frumuseții. Descrierea acestor locuri este completată de rugămintea adresată în special constructorilor de a nu strica farmecul și pitorescul locului, dar și arhitecților care trebuiau să încerce să păstreze stilul regiunii, adică

simplicitatea formelor, păstrarea atmosferei orientale fiind recomandată, deoarece aceasta era cea care constituia savoarea și farmecul de nedescris al locului (Regina Maria 1/1928: I). Despre toate acestea scrie și Nicolae Iorga, care reușește să surprindă esteticul sălbatic al zonei în descrieri literare de o frumusețe aparte, care te teleportează în acea atmosferă de o liniște care parcă a încremenit timpul și natura în peisaje care sfidau realitatea, în care oamenii și natura s-au contopit iremediabil pentru eternitate (Iorga 1/1928: II).

Tot despre frumusețea Balcicului și a Capului Caliacrei scrie și I. Gr. Oprișan, care cu o deosebită sensibilitate artistică prezintă locurile încărcate de istorie, natura mirifică, farmecul imemorial al mării, atracția sa seducătoare pentru localnici și străini, paleta imensă de culori și nuanțe, îmbinarea perfectă a formelor de relief, totul conlucrând la crearea unei personalități aparte a zonei (Oprișan 2/1928: II).

Camil Petrescu, care a vizitat Balcicul, îi admiră frumusețea pitorească, însă nu poate omite transportul foarte dificil și lipsa aproape totală de confort, considerând că totuși „o cameră curată în care să te odihnești și un restaurant care să-ți dea și furculiță și șervet la masă, s-ar putea împăca poate cu frumusețea mării și fesurile localnice” (Petrescu 3/1928: II). Însă, cu tot disconfortul local, irealitatea frumuseții Balcicului atinge sufletul oricui ajunge acolo, el fiind perceput ca „Un bulgăre de aur <...> ce se sparge de lumină, de căldură și de strălucire ziua! Un cuib feeric <...> călduț și fermecător, învelit în zăbranic înfiorător de alb, străveziu și poleit în vase de argint noaptea!”, o paletă infinită de culori care cuprinde marea, cerul și pământul, astfel că la asfințit „Din bucle albe, vapoase – tivite-n muchi de aur sclipitor <...> apare – parcă – chipul lui Christ ce se înalță ușor la cer, iar dedesubt în depărtări infinite <...> de perspective astrale în învolburări de fantasmă de nori – de coruri biblice, cu povârnișuri umbrite de măslini <...> din grădina Ghetsimani unde fiul omului se roagă în genunchi înfrânt o clipă <...> de obida pământului” (Sima 3/1928: IV). Căci acesta este farmecul Balcicului: „Cuvintele, oricât de meșteșugit îmbinate, nu pot da nici gama nuanțată de culori, nici ce simți la fiecare pas în minunatul caleidoscop natural ce te înconjură <...> trecutul e încă menținut pe de-a-n-tregul ceea ce aruncă peste oraș un val de exotism”, locul devenind un punct de atracție deosebit pentru numeroșii pictori care l-au immortalizat pe pânzele lor (Simionescu 6/1929: II).

Dincolo de pitorescul naturii și viața micii comunități care se zbate să supraviețuiască, încercând să se adapteze la realitățile cotidiene, este reflectată în paginile ziarului *Coasta de Argint*. Se știe că îna-

inte de Varna, portul Balcicului avea o importanță deosebită în transportul cerealelor. În 1850, Ion Ionescu de la Brad, refugiat la Constantinopol în urma Revoluției de la 1848, a fost însărcinat de sultanul Medjid să întocmească un fel de anchetă-cadastru a bogățiilor din Turcia europeană, rezultatele fiind publicate în *Journal de Constantinople* din 1850 (Ap. 1/1928: II). În acest raport face referire și la portul Balcic, care avea marele avantaj de a fi creat de natură, intervenția umană fiind minimă. Prin acest port se făceau transporturile cerealelor din părțile Silistrei și Rusciucului, ale cultivatorilor de pe malul Dunării, Balcicul fiind „debușeul întregii Dobroge și al Deliormanului”, încărcându-se anual între 250 și 300 de corăbii (Ap. 1/1928: II). Însă un mare impediment îl constituia accesul extrem de greoi, drumul fiind unul de coastă, fapt care i-a determinat pe agricultorii transportatori să facă o înțelegere de plată a 3 ocale de grâu la căruță pentru executarea unui drum pe coastă și a uliței principale din oraș, într-un an strângându-se suma de 50.000 piaștri, însă în 6 ani de la începerea străngerii contribuției nu s-a întâmplat nimic, deși doar obolul pe un singur an ar fi rezolvat problema (Ap. 1/1928: II). Pe lângă lipsa drumului de acces facil la port, se adăuga și lipsa unei schele de încărcare a cerealelor în corăbii, muncitorii fiind obligați să care sacii pe scânduri, ceea ce ducea la accidentarea acestora prin cădere, pierderea anuală ridicându-se la 200 „chile”/an, valoare care întrecea cu mult construirea unei schele; de asemenea, nu se investea nimic în agricultură și comerț, aceste două domenii ridicând veniturile din import și export la peste 1 milion piaștri pe an, acordarea unor credite bănești acestor ramuri ar fi condus la mărirea beneficiilor acestora, dar și a statului (Ap. 1/1928: II). Referitor la acordarea de credite financiare, economistul Ion Ionescu de la Brad afirma că „Economia în cheltuieli e un lucru necesar, când acestea se fac cu folos, dar atunci când ele se fac cu folos, economia nu constă în agonisire, din contră, ea constă în cheltuirea unei cât mai mari sume de bani care, fiind un credit deschis producției, dă câștiguri în raport cu cheltuielile” (Ap. 1/1928: II). Din nefericire, sfaturile specialistului Ion Ionescu de la Brad nu au fost puse în aplicare, lucrurile desfășurându-se la fel de ineficient din punct de vedere economic și financiar. Tot despre portul Balcicului vorbește și Nicolae Papahagi, care afirma că în perioada primei ocupații românești, prin acest port se exportau între 10.000 și 12.000 vagoane de cereale și derivatele lor, care în 1928 se depozitau prin diferitele gări ale liniei Bazargic-Balcic (Papahagi 3/1928: II). Dacă până în 1926 prin portul Balcicului treceau toate produsele din județele Caliacra și Durostor, sub stăpânirea bulgară

chiar cerealele din județele Rusciuc și chiar cele din Rusgrad se depozitau în magazinele Balcicului, ceea ce explică numărul mare al acestora, însă în 1928 ele au rămas nefolosite (Papahagi 2/1928: II). Marele impediment al portului Balcic l-a constituit lipsa instalațiilor portuare, căci aici, „fără diguri de adăpostire și puncte de acostare, operațiunile se făceau primitiv, discontinuu și costisitor. Vasele stăteau departe de mal, marfa era încărcată la punte în ceamuri și din acestea în vas. Imediat ce vremea devenea rea, operațiunea se întrerupea și uneori vasul se depărta de mal spre a fi în mai mare siguranță sau părăsind regiunea” (Cotovu 1938: 55).

Existența acestui port constituia un beneficiu enorm pentru zonă dacă ar fi fost exploatat eficient, deoarece acesta dădea posibilitatea aducerii materialelor și a materiilor prime necesare dezvoltării unei industrii care ar fi ridicat mult economia regiunii și a orașului. În 1928 existau mai multe mori sistematice moderne, care dădeau o producție bună, portul asigurându-le trimiterea produselor pe piețele din Orient, în principal în Balcani (Papahagi 3/1928: II).

Emanoil Bucuța, având în vedere frumusețile naturale ale Balcicului, vorbește de o punere în valoare a acestora și de dezvoltarea unei adevărate industrii a turismului, orașul beneficiind de o reală „bogăție de materii prime”, astfel „Călătorii îndrăgostiți de aerul, de florile și de frumusețile unui loc binecuvântat aduc mai multă voiciune și bani decât așezările de ingineri și muncitori și decât furnalele care aruncă fum, <...> industria mașinistă macină puteri și stârnește întreceri de ură, industria turismului n-are nevoie decât de o floare. Ea face parte din împărăția sufletului, <...> Balcicul să adauge numai darul de la Dumnezeu, oarecare muncă a localnicilor, care să creeze înlesniri de găzduire și de ședere. Industria, pe care o ține în mână, își va revărsa atunci toate foloasele. Debarcaderul lui de frumusețe va fi mereu plin de tinerețe și de năvala oaspeților” (Bucuța 2/1928: 1).

Pentru dezvoltarea turistică a Balcicului pledează și N. Papahagi care, având în vedere varietatea peisagistică a orașului, precum și clima sa mediteraneană, prielnică plantelor exotice, cum ar fi smochinii, rodiile sau migdalii, dar și frumusețea mării, crede că s-ar putea dezvolta o stațiune de prim rang, însă cu condiția investițiilor în zonă, cum ar fi rezolvarea mijloacelor de transport, o linie ferată care să lege Balcicul de restul țării prin Bazargic sau Constanța, dar și amenajarea și înfrumusețarea regiunii, un plus al regiunii care ar fi condus la atingerea acestui deziderat fiind existența lacului Tuzla-Caraghiol, unde se puteau face băi de nămol asemenea celor de la Techirghiol (Papahagi 2/1928: II). În ceea ce privește

linia ferată preconizată, încă din anul 1923 Ministerul de Comunicații ar fi trimis o echipă de tehnicieni condusă de ing. Mănescu să facă studiile liniei Bazargic-Balcic, locuitorii orașului plătind suma de 200.000 lei pentru aceste studii de fezabilitate (Papahagi 2/1928: II). Construcția acestei linii nu ar fi implicat costuri mari, deoarece terenul era șes, nefiind nevoie de lucrări ample, iar legarea ei cu Silistra sau Turtucaia și de acolo cu restul țării, ar fi făcut din aceasta una dintre cele mai importante rețele de căi ferate deoarece ar fi scurtat drumul cu străinătatea cu 4-5 ore și cu 5 ore pe mare, astfel că mărfurile destinate exportului ar fi ajuns mai repede la destinație, iar transportul ar fi fost mai ieftin (Papahagi 3/1928: II).

Deși zona era intens vizitată, un mare impediment al orașului îl constituia lipsa iluminatului public cu energie electrică. În anul 1928, primăria din Balcic a primit o ofertă din partea Casei Hrisotovelnis, care avea două motoare Diesel la fabrica de făină din port, să aducă iluminatul electric în centrul orașului, în baza unui contract care, conform părerii Delegației Permanente, era unul dezavantajos pentru oraș din următoarele motive: 1. Iluminatul electric se baza pe 65 de becuri, cu puterea a 19.000 de lumânări, costul ridicându-se la suma de 248.000 lei, bani pe care Primăria îi cheltuia atunci cu întreținerea tuturor lămpilor petromax și a lămpilor cu petrol; 2. Suma totală de 420.000 lei (contractul, plus 180.000 lei pentru restul orașului), alocată întreținerii iluminatului public al întregului oraș, încărcă bugetul local foarte mult; 3. Condițiile de reparație, întreținere, înlocuire a rețelei electrice impuse de Casa Hrisotovelnis erau exagerate (costuri totale de 3.720.000 lei), la fel și intrarea acestora în posesiunea orașului (la început Casa Hrisotovelnis se obliga să construiască rețeaua pentru porțiunea luminată, după 10 ani, rețeaua care trebuia scoasă din uz urma să fie reparată de oraș și abia după 15 ani întreaga rețea rămânea în proprietatea orașului, dar fără cele două motoare) (Capsăli 5/1928: IV).

Chiar dacă au apărut numeroase piedici, multe de ordin administrativ, altele din cauza factorului uman, a modului nostru de a întârzia sau realiza defectuos unele sarcini, Balcicul a reușit să se desprindă de trecut și să se angajeze pe drumul dezvoltării și modernizării. Ridicarea vilei Reginei Maria a atras după sine construcția altor imobile, conturându-se în timp un adevărat cartier întins pe coaste, frumusețea ireală a mării, a cerului, a naturii, a întregului peisaj atrăgând tot mai mulți vizitatori, unii pentru perioade scurte, alții, îndrăgostiți iremediabil de exotismul zonei, rămânând acolo perioade de timp tot mai lungi, plecând, dar revenind cu nerăbdare.

De aceea, pentru aceștia, dar și pentru localnici, Universitatea liberă „Coasta de Argint” a înființat pentru prima dată un Club nautic al Balcicului, care a folosit și cucerit sportiv marea prin practicarea înotului, a vâslițului sau doar a călătoriilor pe mare, având inclusiv un hotel propriu, aducând astfel orașul în rândul stațiunilor moderne (Bucuța 8/1928:II).

Tot la îndemnul Universității libere a luat naștere și prima Școală cooperatistă din Balcic în data de 15 iulie 1929. La deschidere au participat oaspeții de vară ai orașului, oficialități, prefectul, reprezentante ale Asociației femeilor creștine, artiști, scriitori, doi reprezentanți ai Oficiului Superior al Cooperației, precum și o mulțime de persoane interesate de acest eveniment, care cu greu au încăput în sala de conferințe a Universității (F.a. 1/1929: 3-4). Toate demersurile (conferințe, cursuri de vară, excursii, club nautic, librărie, bibliotecă ș.a.), întreprinse de Universitatea din Balcic, vizau cultivarea societății în ansamblul său, educarea și deschiderea spre modernitate, facilitarea înțelegerii problemelor economice, financiar-bancare, culturale, educaționale, administrative sau de loisir, care caracterizau acea perioadă.

Administrația românească a continuat modernizarea Balcicului până în anul 1940, când Cadrilaterul în care intra și acesta a fost redat Bulgariei. Printre cele mai importante măsuri și realizări din perioada administrației românești, se pot aminti: linii ferate în lungime de 37 km între Bazargic și Balcic, cu un trafic de circa 53.000 călători/an; 2 aeroporturi, la Bazargic și Balcic, în 1938 existând curse regulate Balcic-Constanța și Balcic-Bazargic-București; din 1934 au început lucrări de amenajare a portului în valoare de 120 milioane lei sub direcția ing. V. Cotovu, până în 1938 realizându-se digul de apărare al portului, pasarela pentru acostarea vaselor și dragarea unei zone de 2 ha; s-au construit edificii publice, cum ar fi clădirea primăriei, halele, muzeul, baia comunală, cazinoul, spitalul, cazărmi etc., s-au pavat străzi cu dale de piatră, s-au executat trotuare duble, un canal colector, s-a construit șoseaua de legătură cu Teche, s-a electrificat orașul, iar din fonduri private s-au construit circa 50 de vile, inclusiv palatul regal; s-au realizat lucrări artistic-monumentale – monumentul Reginei Maria și monumentul Murgoci (Budeanu, Petrescu 1938: 45-50), iar în 1938, Salvamarul urma ca să înființeze posturi permanente de salvare la Balcic și între Șabla și Caliacra (Cotovu 1938: 57). Toate acestea au dezvoltat mult Balcicul și au transformat acest oraș într-o stațiune balneo-climaterică modernă, foarte vizitată.

Bogăția de artefacte antice a determinat autoritățile locale, în persoana primarului George Fotino, sprijinit de Eliza Brătianu, ca în 1935 să înființeze

muzeul Balcicului, singura instituție muzeală din sudul Dobrogei care funcționa într-o clădire special construită (Micu 1938: 82). Piese din muzeu proveneau în special din descoperirile întâmplătoare în urma săpăturilor făcute cu ocazia diverselor construcții ridicate în oraș, zona fiind efectiv așezată pe ruine antice, dar și în urma săpăturilor sistematice susținute din fondurile alocate de primarul orașului, printre acestea distingându-se statuete, ceramică, inscripții etc., toate expuse în cele 4 săli ale muzeului (Micu 1938: 82).

Tot în paginile revistei găsim informații despre crearea *Astrei* din Dobrogea și Cadrilater în anul 1928, după modelul *Astrei* ardelenene, care își propunea ca obiectiv „organizarea în centrele populate a acestor provincii, focare de cultură și înălțare sufletească, de care este atât de doritoare populația acestora”, iar ca scop „1. Ridicarea la același unison de gândire și simțire românească a tuturor celor ce locuiesc aceste 2 provincii; 2. Crearea unei mari școli cu tabere și câmpuri organizate pentru educația fizică” (f.a. 1/1928: II).

Atrage atenția un articol al lui Apostol Culea despre o baladă bulgară care îl are în prim plan pe Iancu Corvinul, care în 1444 a condus o armată creștină împotriva turcilor și căreia i s-a alăturat și Vlad Țepeș. Aceasta a fost însă învinsă la Varna, regele a rămas mort pe câmpul de bătălie, iar Iancu, însoțit de românii lui Vlad, care erau buni cunoscători ai zonei Dobrogei de azi, a reușit să treacă în Muntenia pe la Hârșova (Culea 4/1928: I). Ceea ce frapează însă la această baladă cunoscută atât de bulgari, cât și de români și sârbi, dincolo de viciera adevărului istoric specifică transmiterii orale, este „răsunetul ce l-a avut voievodul crucid Iancu Valahul în sufletul creștinilor din dreapta Dunării <...> Și strașnic îi va fi impresionat cavalerul în armură de fier – un munte de om – de vreme ce imaginația populară i-a făcut cântec”, căci atunci când „Bulgaria cădea, un cântec cu viteaz român prindea să întreție candela nădejților, ca o mângâiere, pe la vetrele vecinilor de miazăzi” (Culea 4/1928: I).

Tot în paginile revistei găsim anunțuri despre reprezentări teatrale, concerte, conferințele ținute de diverse personalități la Universitate, știri literare, economice, bancare, externe, articole despre artiști, scriitori și poeți, inițiative culturale sau economice, cum ar fi realizarea colecției „Cartea Vremii”, o antologie a prozatorilor maghiari din Ardeal și obiectivul întocmirii unei alte antologii, cea a prozatorilor bulgari și multe altele. Informațiile despre activitatea cercetașilor români se regăsesc în mai multe numere ale revistei, un fapt lăudabil adus la cunoștința cititorilor fiind inițiativa acestora de a ajuta la „desfacerea

și răspândirea cărților românești” din depozitele librăriilor și editurilor, în perioada 20-31 iunie 1928. Inițiativa consta în convingerea oamenilor de pe stradă să cumpere o carte românească pe care să o citească, apoi, dacă o considera folositoare și nu dorea să o păstreze, să o dea mai departe altor persoane interesate de lectură (Maniu 6/1928: II), incitând prin această modalitate lectura, cititul fiind considerat ca una dintre cele mai folositoare îndeletniciri ale omului, un mod de a se desăvârși spiritual.

Acestora li se adaugă și alte știri diverse și interesante, adevărate cronici cotidiene ale Balcicului.

Concluzii

Balcicul, acest oraș-port la Marea Neagră, administrat pentru o perioadă de 25 de ani de autoritățile românești, a trezit un mare interes după intrarea sa în componența statului român în anul 1913. Vizitat la început de artiști, în special, aceștia, prin operele lor artistice, dar și prin promovarea orașelului în societatea românească, au trezit curiozitatea multor români care, impresionați de natura deosebit de darnică și îndeosebi de frumusețea mării, de exotismul populației preponderent turcești, de paleta extrem de largă de culori și nuanțe deosebite, de bogăția floristică și primitivismul vieții, au revenit de nenumărate ori sau chiar s-au stabilit acolo pentru anumite perioade de timp. Cel mai bun exemplu este al Reginei Maria, care din momentul construirii vilei sale distinse printr-o arhitectură aparte, simplă, dar, totodată, luxoasă, înconjurată de grădini minunate, a deschis gustul multor români pentru Balcic, cu timpul micul oraș transformându-se într-o adevărată stațiune balneo-climaterică, favorizată atât de așezarea sa geografică, cât și de climă.

Printre cei atrași iremediabil de Balcic s-a numărat și Octavian Moșescu, care prin activitatea sa culturală și ziaristică susținută, a fost unul dintre cei mai activi promotori ai farmecului și exotismului orașului, a frumuseții sale ancestrale, venită parcă din vremuri de mult apuse, dar care, surprinzător, a reușit printr-un miracol să suspende timpul și să-și păstreze nealterată frumusețea ireală. Viața sa cotidiană a fost surprinsă pentru o scurtă perioadă de timp în paginile revistei *Coasta de Argint*, care a adus în atenția publică îndeosebi realizările de ordin cultural, educațional, economic, s-a erijat într-o tribună de la care au ieșit în spațiul public o serie de personalități locale și nu numai, pentru a promova viața acestui orașel intrat pe drumul dezvoltării și modernizării. Revista *Coasta de Argint* a contribuit în mod indubitabil la descoperirea Balcicului, alături de artiștii plastici care au surprins pe pânzele lor momente din frumusețea de nedescris a naturii, a vieții cotidiene, a locuitorilor, a apelor mării, a culorilor indescriptibile

și de un ireal aparte, specifice Balcicului, frânturi de viață, ipostaze ale localnicilor transformați în personaje pe pânză, într-un cuvânt sufletul unui colț uitat de lume pe cale de dezvelire în fața privirilor profane.

Referințe bibliografice

Ap. C. Portul Balcicului în 1850 descris de economistul Ion Ionescu de la Brad. In: *Coasta de Argint*, an 1, nr. 1/2 aprilie, 1928, II.

Astra Dobrogeană. Scopul și activitatea societății. In: *Coasta de Argint*, an 1, nr. 1/2 aprilie, 1928, II.

Boia L. Balcic. Micul paradis al României Mari. București: Humanitas, 2014.

Bucuța E. Clubul nautic al Balcicului. In: *Coasta de Argint*, an 1, nr. 8/1 august, 1928, II.

Bucuța E. Industria Balcicului. In: *Coasta de Argint*, an 1, nr. 2/9 aprilie, 1928, I.

Budeanu C., Petrescu A. Realizări tehnice și economice în Cadrilaterul dobrogean. In: *Analele Dobrogei*, an XIX, vol. III, 1938, 43-52.

Capsăli D. Lumina electrică și Balcicul. In: *Coasta de Argint*, an 1, nr. 5/24 mai, 1928, IV.

Cotovu V. Instalațiile pentru navigația maritimă pe coastele Cadrilaterului. In: *Analele Dobrogei*, an XIX, vol. III, 1938, 53-57.

Culea A. În marginea unor vechi cântece bulgare. In: *Coasta de Argint*, an 1, nr. 4/10 mai, 1928, I.

Inaugurarea unei școli cooperatiste la Balcic. In: *Coasta de Argint*, an 2, nr. 1/1 septembrie, 1929, 3-4.

Iorga N. Pe Coasta de Argint. In: *Coasta de Argint*, an 1, nr. 1/2 aprilie, 1928, II.

Maniu A. Ziua cărții. In: *Coasta de Argint*, an 1, nr. 6/1 iulie, 1928, II.

Măciucă A. M. Balcic, școala de pictură de la malul mării. In: *Contemporanul*, decembrie, 2021. <https://www.contemporanul.ro/cronica-plastica/balcic-scoala-de-pictura-de-la-malul-marii.html> (vizitat 15.01.2025).

Micu I. Cetăți, muzee și colecții de antichități din sudul Dobrogei. In: *Analele Dobrogei*, an XIX, vol. III, 1938, 67-84.

Oproescu A. Scriitori buzoieni. Fișier istorico-literar. Buzău: CCES, 1980.

Papahagi N. Balcicul Balnear și Economic. In: *Coasta de Argint*, an 1, nr. 2/9 aprilie, 1928, II.

Papahagi N. Portul Balcicului. In: *Coasta de Argint*, an 1, nr. 3/23 aprilie, 1928, II.

Petrescu C. Balcicul. In: *Coasta de Argint*, an 1, nr. 3/23 aprilie, 1928, II.

Regina Maria. Câteva gânduri pentru Balcic. In: *Coasta de Argint*, an 1, nr. 1/2 aprilie, 1928, I.

Sima A. Balcicul văzut de o femeie. In: *Coasta de Argint*, an 1, nr. 3/23 aprilie, 1928, IV.

Simionescu I. Balcic. In: *Coasta de Argint*, an 1, nr. 6/1 iulie, 1928, II.

Tudor C. Administrația românească. Cadrilater (1913-1940). Călărași: Agora, 2005.

Vulpe R. Dobrogea meridională în antichitate. In: *Analele Dobrogei*, an XIX, vol. II, 1938, 1-51.

Gherghina Boda (Deva, România). Doctor habilitat în istorie. Muzeul Civilizației Dacice și Române Deva; Universitatea de Medicină, Farmacie, Științe și Tehnologie „George Emil Palade” din Târgu Mureș.

Гергина Бода (Дева, Румыния). Доктор habilitat istoriiei. Музей дакийско-римской цивилизации; Университет медицины, фармации, науки и технологий им. Георге Емила Паладе, Тыргу Муреш.

Gherghina Boda (Deva, Romania). PhD in History. Deva Museum of Dacian and Roman Civilisation; University of Medicine, Pharmacy, Science and Technology “George Emil Palade” in Targu Mures.

E-mail: ginaboda15@gmail.com

ORCID: 0000-0003-2736-1810